

VÁMOS ÉVA

Ami a Retorta Sziporkából ránk maradt

A Retorta Sziporka a Műegyetem Vegyészkarának vicclapja volt. Éppen 100 éve, 1913-ban jelent meg első száma, 1942-ben pedig az utolsó. Fennállásának 29 éve alatt 5 száma látott napvilágot. A lapról többször emlékeztek meg, többek között a Magyar Kémikusok Lapja hasábjain is. Egyes számainak létezését többen vitatták. A cikk szerzője három nagy közkönyvtárunkban mind az öt számot megtalálta. Ezek közül az első kettő még amatőr munkának tűnik, a három későbbi viszont igazi professzionális újságírói alkotásnak. A lap még ma is nevetésre ingerlő módon állítja pellengérré a vizsgázó hallgatók hiányos tudását, de nem kíméli a professzorokat sem: elszólásaikat vagy humoros mondásaikat hitelt érdemlően közli olvasótáborával, amely nemcsak diákokból állt. Mindezekről összeállítást közöl a szerző, nem titkolva célját, hogy a komoly tanácskozás résztvevőinek kellemes szórakoztató felüdülést szerezzen, egyúttal rámutatva a lap tudománytörténeti jelentőségére is.

Éppen 100 éve, 1913-ban jelent meg a Retorta Sziporkának, a Műegyetem Vegyészkarának vicclapjának első száma. Ez adja az aktualitását, hogy ennek, a diákok és a tanszemélyzet által közösen írt és szerkesztett, egyébként sok maradandó humoros megállapítást tartalmazó, aránylag rövid ideig fennállt periodikának az emlékét felidézünk.

A Műegyetemen még két karnak volt önálló vicclapja: a Gépészkaré a „Vicinális Dugóhúzó”, az Építészkaré „A megfagyott muzsikusz” címet viselte. A tudományos vicclap egyébként nem magyar találmány. Az elsőt Németországban adta ki a Deutsche Chemische Gesellschaft, a rövidítést megtartva (DChG), Durstige Chemische Gesellschaft (Szomjas Vegyészársaság) néven.

A Retorta Sziporka első száma – mint már mondtam – 1913-ban, az utolsó pedig 1942-ben jelent meg. A lap életének 29 éve alatt összesen 5 száma látott napvilágot. Az első szám az utolsó békeévben, az utolsó pedig már a II. világháborúba belépett Magyarországon jelent meg. Az egyes számok megjelenése között 7-9 év telt el, az utolsó két szám között rövidebb volt a szünet: 5 év. A periodika 5 számát végül is három nagy könyvtárunkból sikerült összeszednünk. Az egyes számok fellelhetőségét az 1. táblázatban mutatjuk be.

1. táblázat. A Retorta Sziporka számai közkönyvtárainkban

Szám	Év	Könyvtár
1, 4	1913, 1937	Fővárosi Szabó Ervin könyvtár Budapest gyűjteménye
2, 5	1921, 1942	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem folyóirattára
3, 4	1928, 1937, 1942	Országos Széchényi Könyvtár

A lap történetével foglalkozó szerzők közül a tárgykör kitűnő ismerői is elveszettek tartották az első (1913-ban napvilágot látott) számot.¹ A tárgykör legkiválóbb ismerője, BECK MIHÁLY akadémikus, a „Humor a tudományban” című átfogó munka és a Természet Világában megjelent

¹ Szekeres Gábor: A Retorta Sziporkáról. Magyar Kémikusok Lapja, 60. évf. 4-5. sz. 173-179.

hasznos című cikk szerzője^{2,3} szerint az első szám csak kéziratban maradt fenn. Ezért volt lehetséges, hogy a Magyar Kémikusok Lapja évtizedeken át volt főszerkesztője elveszítettnek hitte. Az 1913-ban megjelent első szám valóban még nem tekinthető sajtóterméknek, gépírt szöveg sokszorosítása útján készült. (A könyvtári bekötött példányban a gépírt szöveg helyenként igen rosszul olvasható, valószínűleg nem az eredeti példány, hanem egy átütőpapírral készült másolat került a könyvtárba.) A szám a diákság vizsgák előtti félelmét, a pénzbe kerülő utóvizsgáktól való rettegést, a tanári szigort vagy éppen engedékenységet éneklie meg. Olyan tanárokról szól, akikre – a legnagyobbak kivételével – már senki sem emlékszik. [Nem-matematikusok köreiből KÜRSCHÁK JÓZSEF⁴ professzor neve valószínűleg nem jelent semmit, még kevesebbet KÖNIG DÉNESÉ⁵, aki a kiadványban csak Dini-ként szerepel, vagy – a nem-geológusok körében – SCHAFARZIK FERENC geológusé, az ásványtan tanáré, a nem-biológusok körében KLEIN „tata” botanikusé, (aki, mivel 1915-ben meghalt, valószínűleg utoljára a kiadvány megjelenésének évében tanított.) A kiadvány fellelhetőségét bizonyítandó, bemutatnám a vegyészeti pálya nehézségeit perszifláló, kitűnő rajzokkal ellátott írás egyes részleteit.

Ebben a számban egyébként a – legalább is megmosolyogtató – tanári elszólások, „aranyköpések” nem, ill. csak elenyésző számban szerepelnek.

A régiek emlékének felidezésénél fogva ennek a számnak – és ma már a többinek is – tudománytörténeti jelentősége is van.

Tehát lássuk ezek után, milyen nagyszerű lehetőségek várnak az életben a vegyész-mérnöki szakmát művelőkre, a Retorta Sziporka 1913. évi, első száma szerint.

A kiváló rajzokat valószínűleg hallgató készítette. A későbbi számok között van olyan, amelynek rajzai hivatásos grafikus művei, aki azokat nevével is fémjelezte.

Az összes szám felépítése hasonló. Vannak benne hosszabb cikkek, színdarab-felvonások, közismert írók prózai munkáinak aktualizált formái, komoly hangvételű Beköszöntő. A legjobbak azonban a hallgatói vizsga-szamárságok, a profok reagálásai ezekre, és a profok „aranyköpései”, bakijai, vagy humoros mondásai. Sokszor versbe szedett írásokkal is találkozunk. A vegyészhallgatók különös gyönyörrel figurázzák ki a társaik hallgatóinak tökéletes kémiai analfabetizmusát.

² Beck Mihály: *Humor a tudományban*.

³ Beck Mihály: *Humor a tudományban*. Természet Világa, 127. év, 4. sz. (1966).

⁴ Kürschák József (1864-1933) tanulmányait a budapesti Műegyetem Tanérképző Karán kezdte meg. Diplomája megszerzése után 1886-tól tanár volt Rozsnyón, Debrecenben, majd Budapesten, az V. ker. Állami Reáliskolában. 1890-ben doktorált. 1891-ben a Műegyetem repetitora lett. 1896-ban rendkívüli (rk.), 1904-ben nyilvános rendes (ny.r.) tanári kinevezést kapott. 1916 és 1918 között a Műegyetem rektora volt. 1897-ben a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) levelező (l.), 1914-től rendes (r.) tagja volt. 1949 óta a Bolyai János Matematikai Társulat minden évben megrendezi a Kürschák József emlékversenyt a verseny évében érettségizett tanulók számára. A nagy matematikus a variációszámítás fordított elméletével kapcsolatos alapvető munkájában a modul fogalmát általánosította. Foglalkozott számelmélettel, determinánsokkal, a mátrixok irreducibilitásával és a geometriai szerkesztések elméletével. Kiváló előadásai 1919-ben könyv alakjában is megjelentek. Kürschák egyik szerkesztője volt Bolyai Farkas *Tentamen*-je új kiadásának. *Sain Márton*: K. J. in: Magyar Tudóslexikon A-tól Z-ig. (Nagy Ferenc, szerk.): BETTER-MTESZ-OMIKK. 513-514. és Magyar Nagylexikon: K. J. 11. köt., Magyar Nagylexikon Kiadó, Budapest, 2000, 662.

⁵ König Dénes (1884-1944) egyetemi tanulmányait Budapesen és Göttingenben végezte. 1907-ben geometriai tárgyú értekezéssel doktorált. Még abban az évben gyakornok lett a Műegyetem egyik matematika tanszékén, ahol haláláig működött. 1911-ben magántanár, 1932-ben rk. tanár, 1935-ben intézeti tanár lett. 1944-ben a németek bevonulásának napján öngyilkos lett (nyilván a következményektől való – nem alaptalan – félelmében.) Tudományos tevékenységének legértékesebb részei a gráfelmélethez kapcsolódnak. A legjelentősebb hatást Lipcsében 1936-ban kiadott *Theorie der endlichen und unendlichen Graphen* c. könyvével érte el. A könyvet Amerikában 1950-ben újra kiadták. *Szénássy Barna*: K. D. in: Nagy F. (szerk.) I. m. 498-499.

Álláslehetőség kezdő vegyészmérnököknek (1913)

- Kitűnő szaktudásánál fogva (a rotációs gépek elméletét illetően) azonnal állást kínálnak neki, és felhangzik az utcasarkon a jelszó: Esti Újság, A Nap, Az Est, Abendblatt...

10

Csak úgy kapkodnak a vegyészmérnökök után

- A gyorsvetélőt a gyorsfutárral, a váltóládát pedig egy igazgatói állással lehet felcserélni.
- (Vasúti váltót)
- lehet igazgatni.)

11

1. ábra: Álláslehetőség kezdő vegyészmérnököknek (1913) (1913, 30.)

2. ábra: Csak úgy kapkodnak a vegyészmérnökök után (1913, 30.)

Külföldön is vannak álláslehetőségek

- A Fekete kontinens egyes államainak városi intézményei is jól fizetett állást kínálnak az ifjú és reményteljes vegyészmérnököknek

12

A szerveskémikusnak különösen könnyű a helyzete

- Aki fiatalabb korában érdeklődött a festék-chemia iránt, most a fekete festékek egyik gyakorlati alkalmazásánál foglalhat állást.

13

3. ábra. Külföldön is vannak álláslehetőségek (1913, 30.)

4. ábra. A szerveskémikusnak különösen könnyű a helyzete (1913, 31.)

Többben a fővárosban visznek vezető szerepet

- Ez a vezető szerep, ahogyan a kép is mutatja, villamosvezető szerepet jelent

14

Gondoskodás az öregekről

- Aki a fáradtságos munkában töltött évek után csendes pihenésre áhítozik, annak az Első Magyar Chemikus Nyugdíj Intézet ad öreg napjaira egy csöndes sarkot, ahol pipázhat és füttyülhet a világra.

5. ábra. Többben a fővárosban visznek vezető szerepet (1913, 31.)

6. ábra. Gondoskodás az öregekről (1913, 31.)

Az 1928. évi számban „Vegyészfátum” címen rimekbe szedett hosszabb eszmefuttatás ecseteli a vegyész-mérnök hallgató viszontagságait az első tapasztalatoktól a szigorló mérnöki státuszig.⁶ Ennek a „költeménynek” az a komoly haszna, hogy – gyakorlatilag a teljes tantervet közölvén – segítséget nyújt a nem-műegyetemet végzett vegyészeknek, hogy kiismerjék magukat az egyes vizsgák és vizsgáztatók között.

Megtudjuk, hogy minden „vegyészpulyának” Putnokynál kell kezdenie: „Őhozzá a vegyész holtáig eljárhat, Tanulni a régi s újabb kémiákat. Térítő munkája sikerrel is jára: sok vegyészt téríte *jogászi pályára*.” Több helyen is találni utalást arra, hogy ez a prof. a nem megfelelő képességűnek tartott diákokat azzal a tanáccsal bocsátotta el (bukatta meg), hogy menjenek inkább jogásznak. Ezután Ilosvay prof. következik az analitika laborral. Itt találkozunk a vegyész-zsargonnak egy, a nagy világegést túlélte példájával, a „spurimetriával”. (Az eredmény megtippelését jelenti.)

Strauss nevű tanár tanítja a mikroszkópiát és mikológiát. Ezekről a tárgyakról is több számban esik szó. Még az üvegtechnika mestere, Huber úr is sorra kerül, amint „kis tanszékén ülve, forgatja üvegét, mielőtt kihülne.” A kémiai technológia tantárgyból különösen a labort találja embert próbálónak a rímfaragó. Hasonlóan reménytelennek találja a mezőgazdasági kémia labort. 'SIGMOND ELEK prof. aranyköpéseiből egész oldalt közöl. Ezek a „bemondások” főleg a hallgatók által adományozott címükkel együtt ingerelnek nevetésre. Ezután az elektrokémiát – ahol nincs bűz, tisztaság van, és a hang is emberi – felocsúdásnak tekinti. A „költemény” szerzője – mint ebben a számban a többi szerző is – álnéven szerepel. A vers aláírója: Nadragulya.

ELŐSZÓ, BEKÖSZÖNTŐ VAGY HASONLÓ CÍMŰ KEDVCSINÁLÓ

Ilyen címszavak után rendszerint egy oldalnyi, általában komoly hangvételű bevezetés minden számhoz járt. Érdekes az 1928. évé, amely azt állítja, hogy a lap 13 évi szünet után jelent meg (tehát az 1921. évi számról egyszerűen nem vesz tudomást. Lehet, hogy a szerkesztő úgy érezte, Trianon után egy évvel nem illik viccelődni. Úgy gondolom, hogy a lap szerkesztősége részéről hősiesnek mondható az erőfeszítés, amellyel az egyetem életébe az adott körülmények között is mosolyt kívánt varázsolni.)⁷ Ezt a vélt 13 évi szünetet használta fel Bakos Miklós a Magyar Kémikusok Egyesülete honlapján megjelent eszmefuttatásában az 1913. évi szám létezésének közvetett bizonyítására.⁸ Mint már közöltük, mi – úgy látjuk – szerencsés kézzel nyúltunk a témához, mert első nekifutásra megtaláltuk a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest gyűjteményében az 1913. évi számot, amely ott mindenki számára hozzáférhető.

Az 1928. évi számból tudjuk meg, hogy 1914-es számot is terveztek, ez azonban nem valósult meg, mert a szerkesztőt, a Tolna megyei Tamásiból való Áts Vilmost behívták katonának.⁹ Így csak 14 évi késéssel tudta elbeszélni – verstanilag is kitűnő – eszmefuttatását Ferenc Józsefről és Hötzendorfi Conrádról¹⁰, akiknek éppen órá volt szüksége az I. világháborúban a Monarchia csapatainak megvédésére.

⁶ Retorta Sziporka (a továbbiakban R Sz, 1928, 5).

⁷ Retorta Sziporka (RSz): 1928, 1.

⁸ Bakos Miklós: Még egyszer a Retorta Sziporkáról. MKL havonta megújuló honlapja, 2013. március.

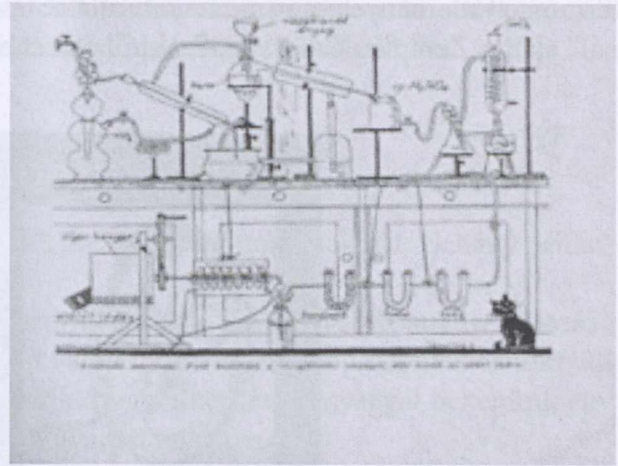
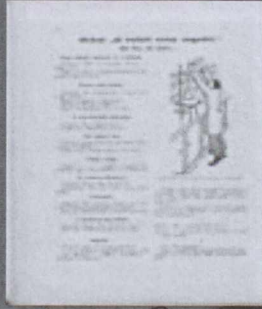
⁹ R Sz (1928, 18).

¹⁰ Conrad von Hötzendorf, Franz, gróf, a Monarchia vezérkari főnöke az I. világháború kitörésekor. Változó sikerű politikát folytatott. Magyar Nagylexikon, 5. köt., C-Csem. Magyar Nagylexikon Kiadó, 1997. 575.

HUMOR A RAJZOKBAN

A zseniális kísérletező

- *Adjunktus:* Nem óhajt talán egy létrát ehhez a pagodához?
- *Hallgató:* De mit tegyek kérem, ha az állványon olyan magasan van a szűrőkarika?
- (T. i. tetszőleges magasságra állítható)

7. ábra. A zseniális kísérletező

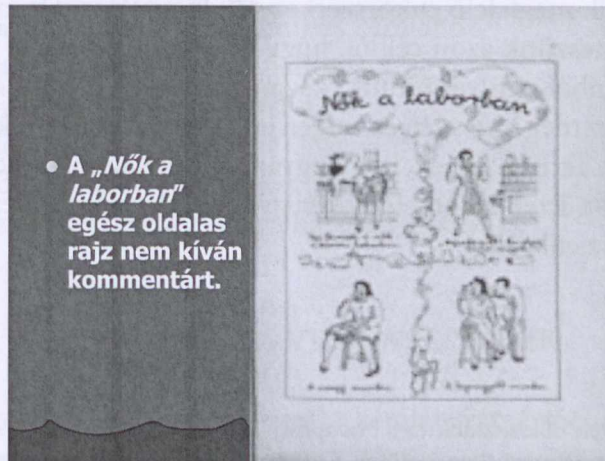
Cím: Sic itur ad astra (így jutunk a csillagokig)

8. ábra. Analizáló automata

Fent bedobjuk a vizsgálandó anyagot, lent kijön az aláírt index.

Gyakorlatilag minden számban találunk fél- vagy egész oldalas rajzot, megfelelő szöveggel ellátva. Pl. az ugyancsak majd' minden számban fellelhető „Új találmányok” rovatban találtunk egy analizáló automatát. A féoldalás – minden elképzelhető laboratóriumi eszközt felsorakoztató – rajz aláírása: *Analizáló automata: fent bedobjuk a vizsgálandó anyagot, alul kiesik az aláírt index.*¹¹

A „Nők a laborban” egész oldalas rajz nem kíván kommentárt.¹²

- A „Nők a laborban” egész oldalas rajz nem kíván kommentárt.

9. ábra. Nők a laborban

¹¹ Retorta Sziporka (RSz 1937, 41).

¹² RSz (1937, 31).

A hosszabb cikkek közül kiválónak találtam az 1928-as számban megjelent „*Modern interjú*”, amely a többnyire humán képzettségű újságírók tökéletes tájékoztatlanságát figurázza ki, mihelyt természettudományos vagy műszaki területre tévednek. Az interjú címe „Látogatás a nagy kutatónál”, alanya Zemplén Géza¹³ prof., akiről összetéveszthetetlen karikatúra is szerepel a lapban.

Zemplén interjú

A zárójelben álló alcím: *A Közéleti Kalóz saját kiküldött munkatársától. Néhány szemelvény:*

- „Elfogódottan lépünk be a nagy tudós laboratóriumába. Az asztalon és polcokon különféle lombikok, göregek, retorták és egyéb furcsa alakú üvegek. Az egyik polcon egész sor kisebb-nagyobb vákuum van. A szemben lévő sarokban egy elektrolitikus kemence ég hatalmas lángokkal.... A fülkék tetején hatalmas gázlángok égnék, hogy a levegőt fent is felmelegítsék...

10. ábra. Összetéveszthetetlen karikatúra Zemplén Géza professzorról

A zárójelben álló alcím: *A Közéleti Kalóz saját kiküldött munkatársától.*

További szemelvények:

A nagy kutató ... néhány szóban tájékoztat bennünket arról, hogy az organikus kémia legégetőbb feladatai közé tartozik megfelelő cukorszerkezetek kikutatása. Ugyanis, amit mi, laikus emberek teánkba, kávénkba teszünk azon célból, hogy édessé, élvezhetővé tegyük, az főtömegében szénből áll. Szénből, olyanból, amivel fűtünk, kazánjainkat, gépeinket, a modern technika eme molochjait tápláljuk. Ehhez még hidrogén és oxigén járul, ami a levegőt alkotja... Ime, milyen különös és bölcs berendezése a Természetnek, hogy ugyanazon anyagból oly különféle tulajdonságú és rendeltetésű dolgokat alkot. Ezen alkotóelemek vegyi behatásra úgynevezett cukormolekulákká állnak össze és „felépítik” a cukrokat....

¹³ Z. G. (1883-1956) 1904-ben lett bölcsészdoktor a budapesti Tudományegyetemen, 1905-ben pedig természetrajz-kémia tanári oklevelet nyert. A selmeci Bányászati és Erdészeti Főiskola erdészeti vegytani tanszékén tanársegéd, majd adjunktus lett (1905-1906). A következő években ösztöndíjasként külföldön dolgozott. A Nobel-díjas Emil Fischerrel közös közleményeik jelentek meg kutatásairól. Emil Abderhalden számára két évtizeden át (1911-1931) ő írta a kémiai fejezeteket a szénhidrátokról. 1910 végén visszatért Selmecbányára. 1912-ben a budapesti Tudományegyetemen a szénhidrátok, fehérjék és enzimek kémiájából magántanári képesítést szerzett. 1913-ban kinevezték a budapesti Műegyetemen az országban elsőként felállított szerves kémiai tanszékre ny. r. tanárnak. A tanszéket 40 éven át vezette. Jelentős kapcsolatokat épített ki az iparral. Első jelentősebb eredménye a cukoracetátok nátrium-metilátos elszappanosítása (1923). 1926-ban sikeres kísérleteket végzett cukrok lebontására, egyszerű és összetett cukrok szerkezetének megállapítására. E munkájáról írt tanulmányát az MTA 1928. évi nagydíjával jutalmazták. Kidolgozta a „higany-acetátos módszert” glükózidok és oligoszaccharidok szintézisére. Utolsó éveiben flavonoid és cukor-formazán vizsgálatokkal foglalkozott. 1952-ben megírta Szerves kémia című könyvét, melyben kutatásainak tapasztalatait hasznosította. Pedagógusként maga körül kialakította a szerves kémia első hazai tudományos műhelyét. A Zemplén iskolából kikerültek egyetemi tanszékvezetők és iparvállalati vezetők lettek. Az MTA tagja (I. 1923, r. 1927), igazgatósági, majd tiszteleti tagja (1946) volt. 1948-ban Kossuth díjat kapott. *Móra László: ZemplénGéza. In: Magyar Tudóslexikon A-Zs. (Főszerk.: Nagy Ferenc). Budapest, 1997, 886-887.*

Megkérdeztük, milyen cukrokkal foglalkozik a professzor, mire ő felsorolt néhányat: turanóz, melecitóz, melibióz, genciobióz stb. Milyen változatos lesz majd étkezésünk. Különösen a cukrászipar produktumai fognak szaporodni. Míg ma csak kockacukor, porcukor, kristálycukor áll rendelkezésünkre, addig nemsokára egész sor más cukorral is édesíthetjük életünket.” ...¹⁴

RÖVID HÍREK

Ilyen rovat is majd minden számban van. Némelyik „hír” ma is humorosnak hat. Néhány példa:

A gyanta felismerése a szappanban. Értesülésünk szerint K.....ny T...s tanár (KOSUTÁNY TAMÁS) egy új módszert eszelt ki a gyantának a szappanban való kimutatására. Módszerének rendkívüli előnye a nagy egyszerűség. A kimutatás azon alapszik, hogy a kérdéses anyaggal bekenünk egy hegedűvonót, ha ettől a hegedű hangot ad: a szappan gyantát tartalmaz.¹⁵

A racionalizálás átka. A tél folyamán egy pár napig a szegény technikus hallgatóságának kabátokban s fogvacogva kellett hallgatni az előadásokat, mert a Műegyetem fűtőberendezése elromlott. Jó riporter munkatársunk a hivatalos körök általános titkolódzása ellenére is kibogozta a rejtély szálait. Jelentése szerint a baj a kazánházban volt: nevezetesen a kazán váratlanul felmondta a szolgálatot. Sajnos, a hibát csak nagy késéssel tudták kijavítani, mert a gépész ez időben éppen az állatorvosi karon volt – lovat patkolni.¹⁶

Vegyésmérnökhallgatójelölteknek. A vegyész szakra iratkozóknak bizonyos alapismeretekkel kell rendelkezniük.

Illik tudni:

- 231 érthetetlen nevet ásványtanhoz,
- 17 tioszulfát előállítási módot anorganikus kémiához,
- 15 generáció ekvivóka hívőt mikológiához,
- 93 erőteljes kifejezést organikus laborhoz,

84953 falu nevét teleptanhoz,

3871 statisztikai adatot iparstatisztikához,

Végül illik tudni az egyszeregyet, esetleg még a hármasszabályt is.¹⁷

VIZSGÁZÓK ÉS VIZSGAKÉRDÉSEK

Gyakorlatilag minden számban találunk elsőrendű kémiai számárságokat, amelyeken – elsősorban vegyészek – nagyokat tudnak nevetni.

¹⁴ RSz (1928, 10-11).

¹⁵ RSz (1921, 11). Ebben a számban a tanárok nevét nem írják ki, csak vezeték- és keresztnévük első és utolsó betűjét. Nem minden esetben sikerült rájönnöm, hogy kinek a neve rejtőzik a szemérmesen közölt betűk mögött. Egyébként az 1921-es szám az egyetlen, amely magát „Retorta sziporkák”-nak nevezi, az előszóban is.

¹⁶ RSz (1937, 54).

¹⁷ U.o.

Fizika kérdés: Mit nevezünk abszolút mérési módszernek?

– Az olyan mérési módszert, amelynél abszolúte nem mérünk, hanem a végeredményből számítjuk vissza a mérési adatokat.¹⁸

(Az elmés választ adó hallgató később a Magyar Ásványolaj és Földgázkísérleti Intézet igazgatóhelyettese lett. 1956-ban Ausztráliába tette át működése színhelyét, ahol szintén neves vegyész lett. Ismert volt kitűnő humoráról).

Mezőgazdasági kémia:

A hallgató kollokvál: ... és a tudósok kiderítették, hogy ezek a kis állatkák – élükön Pasteurrel – okozzák az erjedést.

Kérdés: Mi a gyapot?

A gyapotfa kérgét bicskával megvágjuk, és a kicsurgó fehér levet beszárítjuk. (Ez, ha valamire igaz, a nyers kaucsuk nyerése; gyapotfa nem létezik, csak gyapot cserje).

*Ásványtan*¹⁹

(*A prof., miután a pofa a kilencedik kérdésre sem tud válaszolni*): Na, jön uvéra?

Pofa : Hát belátom, professzor úr, nem sokat tudtam...

Prof.: No-no, csak ne szerénykedjék! Nem tudott maga semmit. (*És átengedte*).

*Kémiai technológia*²⁰

Prof.: Miért mossuk a szeneket?

Pasas: A szeneket azért mossuk, mert nedvesek és piszkosak.

Prof. (kérdés):²¹

Pofa (dühösen néz és nem felel).

Prof. (szeliden): Nem rosszakaratból kérdezem és bosszantani sem akarom magát...

A prof. kérdez: Honnan állapítjuk meg, hogy jó-e a samott?

Hallgató: Azt nem kell megállapítani, mindjárt kiderül. Ha rossz a samott, összedől a kemence.

(*A lapban nevének kezdőbetűivel jelzett hallgató később jónevű kutató, majd vidéken múzeum-igazgató is lett.*)

Közgazdaságtan:

A prof. már egy órája vizsgáztat egy állhatatos vizsgázót

De mit akar, kérem, nem tud semmit.

Az öreg technikus: Át akarok menni.

Az idős prof.: Mit képzelsz magadnak, be lehet neked mindent adni? Mit gondolsz, hány éves vagyok én?

Vizsgázó: Harminckettő, professzor úr. (*Ennek ellenére megbukik.*)

Elektrokémia:

Tanár: Miért van jól bekapcsolva ez a galvanomé...folytassa és mondja meg, Sasvári úr!

Sasvári: ...ter, mert nincs rosszul.

¹⁸ RSz (1937, 37).

¹⁹ RSz (1942, 27).

²⁰ U. o.

²¹ U. o.

Tanár: És hogy volna rosszul, Kölber úr?

Kölber: Ha fordítva volna bekapcsolva.

Tanár: Köszönöm, nagyon helyes.

Az 1937. évi szám ZOOLOGIA (avagy a Központi Épület állandó rovata) címen szemelvényeket közöl a társ-szakmák kémiai-technológiai szóbeli és írásbeli vizsgáiból.²² (Az utóbbiak esetében a hitelesség kedvéért az anyag összegyűjtője mindenkor megjelöli a hallgató vezeték- és keresztnevének kezdőbetűit, szakát, esetleg évfolyamát is).

Egy befagyott tudású muzsik: Az úgynevezett fractionális desztillációnál 150-180° között nyers benzin csapódik ki.

Egy másik leendő építész: Nem jó, ha az agyag rögös-darabos CaCO_3 -at (kalcium-karbonátot, mészkövet) tartalmaz, mert ez a téglakészítés ideje alatt megoltódik és térfogata megnagyobbodván, szétrepesztí a téglát.

Nagy koponyájú mérnök: A nem eléggé szárított agyagtégla kivirágzik.

Gépész: A szennyvizet a tisztántartási hivatal emberei viszik olyan helyre, ahol a bennelévő baktériumok mindenkitől védve vannak.

Prof.: Beszéljen a nagyolvasztóról.

Gépész (hasal): A vas abban a formában, ahogy a természetben előfordul, alkalmatlan; ezt még előbb meg kell dolgozni, hogy ipari célokra használható legyen. Erre szolgál a nagyolvasztó. Van neki torka, aknája, szénfelvevője, pohája és medencéje... stb., stb.

Prof (jószívű és mindezek ellenére átengedi.)

Építész gólya semmit sem tud kémiából.

A prof (Plank) mentőkérdést ad fel:

Mondja meg legalább, mi a víz képlete?

Gólya (ezt már tudja és büszkén kivágja): Hánégzetnull!

A mérnökök és gépészek írásbeli vizsgáiból:

- A lángok világító képességét a széndioxid okozza. (m).
- A láng akkor világít, ha nagy az időegység alatt felszabaduló hőmennyiség. (m).
- A bauxitcementet alumíniumhydroxydból készítik, úgy hogy ezt adagolnak a nyers cement masszához (m).
- A nyers benzin tisztítása *aligátorokban* történik. (m).
- A bauxitcementet Bauxit francia mérnök találta fel és a háborúban a mi tudtunk nélkül gyártották. Ez a titoktartás jellemző Franciaországra, nálunk ezt nem lehetne megcsinálni.
- Az izzó faszén eloxydálja a nyersvas szennyezéseit.
- Először a szenet redukáljuk a levegő oxigénjének hatására. (m).
- A vasak meddőkőzettel együtt fordulnak elő. A meddő kőzetek károsak és nem károsak lehetnek. Károsak: SiO_2 , AlO_3 , MgO . Nem károsak: S, P, As, Cs, Zn.

²² RSz (1937, 20.)

- A világítógázból az ammóniákat mésszel távolítják el. A csapadékot kénsavval tisztítják és így fehér színű port, a műtrágyának használt nitrátot kapják. A gázgyárban nagy rakás volt összegyűjtve belőle. Nem kell, mert újabban kiment a műtrágya a divatból. (I. é. gm.)
- Az állandó keménységet $[\text{Na}_2(\text{NO}_3)_2]$ szóddával lehet eltávolítani. (I. é. gm.)²³

Feltűnő, hogy különösen sok a tévesztés az oxidáció-redukció tárgykörében. Talán ezen a téren a magyarázat is hagy kívánnivalót. (Néha a profok is okulhatnak a vicclapból).
Még néhány hallgatói vizsga-zsenialitás (ezúttal az 1937. évi számból)

Súlyos érv

Kérdés: Vajon miért teszik a pénztárhelyiséget a földszintre?

Gólya: Mert nehéz a kassza.

Hátha beválik...

Kérdés: Hogyan tisztítják, kérem, a vasból készült gyárkéményeket?

Pasas (némi gondolkodás után diadallal): Űgy, hogy sörétes puskával alulról belelőnek...

NYELVÉSZKEDÉS

A diákok néha magyar kémiai elnevezéseket gyártottak, nem sokkal „gyengébbeket” azoknál, melyek a nyelvújítás idején születtek.

Nyelvében él a nemzet cím alatt találunk néhány – szerintünk – igen szellemeset. Ime a szószeret:²⁴

organum = hangzengés

nitrogén = léggáz

oxigén = életgáz

vegyület = elegyég

szulfid = kenecske

szulfát = öregkén

regenerátor = visszacsinálta

foszfortriodid = villókénháromsebsóid

oktaacetyl-cellobióz = nyolcetes faelény

bárium = duhajdium

alkohol = duhító

pentaacetyl-glükóz = ötetes édeske

molekula = pöttény

atom = pöttömény

Ezzel kapcsolatban egy pályázatot is közölnek. Mit jelent a következő szöveg? (Szervesek előnyben!)

Édbéketétel

Édesolaj kötős közegben idegsóval kétszeréltgázozott fasavat szolgáltat. Ma ezt l. bacilusokkal érik el. Több vonzerejű duhítóknál a második szénpöttöményen bavarcs-csoport képződik.

Vegyész anyám nagyon bosszankodott, hogy ebből csak igen keveset tudott megfejteni. Szerencsére néhány oldallal később a sikeres nyelvújítók közlik a megfejtést:

²³ U, o. Jelmagyarázat: m = [(általános) mérnök, I. é. gm = elsőéves gépészmérnök]

²⁴ RSz (1942, 22).

Cukorszintézis

Glicerín szódás közegben dioxiacetont szolgáltat. Ma ezt baktériumokkal érik el. Több vegyértékű alkoholoknál a második szénatomon ketoncsoport képződik.

Szómagyarázat:

cukor = éd

glicerín = édesolaj

szóda = kötősó

brom = idegsó

aceton = faszav

baktérium = l. bacillus

keton = bavarcs (u.i. beton = kavarc)

szintézis = béketétel²⁵

További nyelvészkedés:

TANULJUNK KÖNNYEN, GYORSAN NÉMETÜL!²⁶

„Tudjuk, hogy a műegyetemre felkerülő ifjak közül egyeseknek milyen nehezére esik a német szakirodalom megértése, és sehol nem találnak megfelelő segédkönyveket. Elhatároztuk tehát, hogy ezen segíteni fogunk és összeállítottunk egy német-magyar műszaki szótárt és csatoltunk hozzá egy kis füzetet „Német nyelvgyakorlatok” (Deutsche Zungenmanöver) címen. Lássunk néhány részletet:”

Absteigender Kühler	= zuhanó hűtő
Aufnahmegefäß	= fényképtartó
Barometer	= egy méteres báró
Beispiel	= mellékjáték
Bodensatz	= feketekávé
Druckmesser	= izgalmi kés
Eisessig	= ecetes fagylalt
Exsiccator	= régi mellékutca
Lösungsmittel	= megfejtés közepe
Mutterlauge	= anyja szemit
Nebenprodukt	= törvénytelen gyerek
Niederschlag	= l. knock out
Rückflusskühler	= háton hideg folyó
Rückstand	= hátonálló
Sauerstoff	= savanyú vászon
Schwarzband	= néger zenekar
Stärkezucker	= erős cukor
Stickstoff (tájszólás)	= rongydarab
Tonerde	= hangos föld
Wasserstoff	= megázott szövet
Widmer Kolonne	= özvegy ezredes
Zinkstaub	= süket, mint a cink

²⁵ RSz (1942, 38).

²⁶ R Sz (1942, 11).

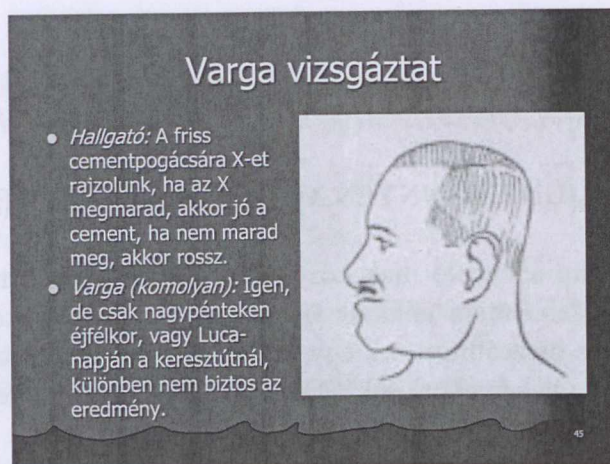
Örömmel nyugtáztam, hogy egyes hallgatók milyen nagyszerűen tudtak németül, mert az ilyen – rendszerint összetett szavakkal játszható – nyelvi játékhoz igen jó, gyakorlatilag anyanyelvi szintű, nyelvtudás szükséges. Ma már kevesen tudnak nálunk ilyen jól németül, ami végeredményben nagy kár.

... ÉS A PROFOK

A profok „aranyköpései” közül elsősorban a legnagyobb nevűektől származókat közöljük.

Varga József²⁷

Előadásaiból

10. ábra Karikatúra Varga Józsefről²⁸

Varga prof-tól már eddig is sokat idéztünk. Negyven évi professzorkodása alatt sok aranyköpését jegyezhettk fel a hallgatók. Hadd álljon itt még néhány érdekes mondás. Pl.

Magyarország összes szénkészlete 1.717.705.418 (egy milliárd hétszázötvenhét millió hétszázötven négyezer négyszázötvennyolc) tonna, az újabb becslések szerint 1.232.152.478 (egy milliárd kettőszázharminckét millió egyszázötvenkétezer négyszázhetvennyolc) tonna.

²⁷ V. J. (1891-1936) a budapesti Műegyetemen 1912-ben vegyész-mérnöki oklevelet szerzett. Az egyetem elektrokémiai tanszékén tanársegéd, majd 1916-ban adjunktus lett és elnyerte a műszaki doktori címet, 1920-ban magántanárrá habilitálták. 1923-ban lett a Műegyetemen a kémiai technológia ny. r. tanára. A tanszéket kisebb megszakításokkal haláláig vezette. 1939-ben iparügyi, majd kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter is lett. Állást foglalt Magyarország semlegessége mellett, és a Szovjetunió elleni hadiállapot ellen szavazott. 1943-ban lemondott és visszatért az egyetemre. 1952-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetemen is elvállalta az ásványolaj- és szénfeldolgozó iparok tanszékének vezetését. 1951-től az ugyancsak veszprémi Nagynyomású Kísérleti Intézet igazgatója is lett. Több, mint négy évtizedig oktatott, háromszor volt dékán. Tudományos munkásságát Szarvasy Imre professzor vezetésével kezdte: a metán felbontására kemencét épített, melyben hamumentes kormot és elektródgyártásra alkalmas szenet állított elő (1917). Foglalkozott bauxitcementtel, majd szén- és szénleparlási termékek előállításával. A tatai szén cseppfolyósításakor felfedezte, hogy a kőszenek, kátrányok és kőolajok hidrogénezésekor a felszabaduló kénhidrogén előnyösen hat a katalizátorra. Ezt a Varga effektust számos országban szabadalmaztatta. Szabadalma alapján Péten állami üzemet létesítettek. 1934-től négy éven át barnaszének leparlási termékeiből hidrogénezéssel műbenzint állított elő. Élete főműve a gázolajjal kevert, nagy aszfalttartalmú ásványolajok és kátrányok középnyomáson végzett krakkolása hidrogénnel (hidrokrakkolás). Az 1953-ban bejelentett eljárásra szabadalmat kapott, és a megvalósításra német-magyar társaság alakult. Kutatásait hazai és külföldi szaklapokban ismertette. Munkásságáért számos kitüntetésben részesült. A MTA tagja volt és kétszer kapott Kossuth-díjat. *Móra László*: Varga József. In: Tudóslexikon A-Zs-ig. (Főszerk.: Nagy F.) 837-838.

²⁸ U. o.

... a vulvicsi l'avakó olyan könnyű, hogy egy 2-3 métermázsás darabot egy ember könnyűszerrel felemel.

A pirit-[pörkölése] és a disznópörkölés között semmi lényeges különbség nincs.

Az amerikaiak annyira büszkék arra, hogy mindenből náluk van a legnagyobb, hogy egyik városkájukra kiírták: Ez a világ legnagyobb kisvárosa.²⁹

Rockefeller a bányatulajdonosokat rávette, hogy adják át bányáikat, ő meg részvényeket ad fejükbe.³⁰

Varga-labor időbeosztása

Február-március: Első elemzés elkészítése.

Április: Első elemzés javítása.

Május: Második elemzés elkészítése és javítása.

Június 1-15: Többi hat elemzés elkészítése és javítása.

Ha valaki nem tudná...

Varga (az előadásról meglépő pasashoz): Kérem, ez nem kávéház, ahonnan akkor távozik, amikor jólesik; még kevésbé fűszerüzlet, ahol krajcárra mérik az előadást.

A jó pap holtig tanul...

Varga: A cementet szilícium-dioxidból, alumínium-oxidból, kalciumoxidból, nátrium- és kálium-oxidokból állítjuk elő. Ezt az eljárást a gépészmérnök-hallgató uraktól tanultam a kollokviumon. Az eljárás nagyon jó, csak egy kissé drága, mert a nyersanyagokat a patikában kellene megvenni.

²⁹ R Sz (1937, 35).

³⁰ R Sz

'Sigmund Elek³¹

'Siga, a szórakozott

- 'Siga magyarázza a szeszdeszillációs görbét a műtrágya-tabelláról. Félórai lelkes magyarázat után egy hang hátul megszólal:
- Méltóságos uram, a szeszdeszilláció a másik táblán van.
- 'Siga (révedezve vakarja az állát, majd boldogan felkiált):
- Ahá! Azsért nem értettem, mikor magyarázstam

11. ábra Karikatúra 'Sigmund Elekről³¹

'Siga (kollokviumon): Mi a szuperfoszfát hatóanyaga?

Szivar (hallgat).

'Siga: Mi a szuperfoszfát hatóanyaga?

Szivar: Nitrogén.

'Siga: Miii?

Szivar: Kalcium.

'Siga: No, az is van benne, de még?

Szivar (végül a sűgásra): Foszforsav.

'Siga: Azért, kérem, mert még azt hihetném, hogy nem tudja, mi a szuperfoszfát.³²

'Siga: Ha a moslékot szilárd takarmány gyanánt akarjuk felhasználni, hogyan járunk el?

Kollokváló: Felitatjuk horzsakővel.³³

³¹ 'S. E. (1873-1939) A kolozsvári szeszgyáros fia a budapesti Műegyetemen 1895-ben vegyész oklevelet, a kolozsvári Tudományegyetem Matematikai és Természettudományi Karán bölcsészdoktori fokozatot szerzett. 1899-1915-ig a magyaróvári Országos Növénytermesztési Állomás vegyésze. A Természettudományi Társulat megbízására megírta a „Mezőgazdasági Chémia” című könyvet, és ugyanakkor a budapesti Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara mezőgazdasági kémiából magántanárrá habilitálta (1905). Ezután két éven át Amerikában, Egyiptomban és Nyugat-Európában tanulmányozta a mezőgazdasági vegyipart, a kísérletügyet és a felsőoktatást. Hazatérte után megbízták a Műegyetemen 1908-ban létesített mezőgazdasági kémiai technológia tanszék szervezésével, melynek haláláig vezetője lett. Nevéhez fűződik a tantárgy kialakítása, anyagát a Mezőgazdasági kémiai technológia című könyvben foglalta össze (1919). A vegyész-mérnöki szakosztálynak három alkalommal (1917-1919, 1929-1931, 1937-1938) dékánja volt. 1926 és 1934 között ellátta az Országos Kémiai Intézet és a Központi Vegykísérleti Állomás igazgatói teendőit is. Mint az Állandó Központi Talajjavító Bizottság elnöke lebonyolította az első állami szikjavító akciót (1928-1933) és megszervezte a talajvizsgáló laboratóriumok hálózatát. Tudományos kutatásai középpontjában a szikes talajok álltak. A fizikokémia és kolloidkémia felhasználásával vizsgálta a talajokat, és kémiai, fizikai és biológiai ismérveikre felépítve alkotta meg dinamikus talajrendszerét, melybe minden ismert talajt beillesztett. Élete főműve az Általános talajtan című könyv (1934), melyet angolul is kiadtak „The principles of soil science” címen (London, 1938). Tevékenysége nemzetközi viszonylatban is ismert volt. Számos külföldi és hazai mezőgazdasági tudományos társaság vezetőségi tagja volt. Érdemeit magas hazai és külföldi kitüntetésekkel ismerték el. A Magyar Tudományos Akadémia tagja volt (1915 lev., 1925 r. tag). Móra László: 'Sigmund Elek. In: Tudóslexikon A-Zs-ig. (Főszerk.: Nagy F.) 722-723.

³² R Sz (1928, 28).³³ R Sz (1928, 20).

'Sigmond: Melyek azon állatok, melyek bőrét bőrgyártásra használják fel?

Kollokváló (*crescendo*): Kecské, ló, tehén, disznó, ökör, szamár, marha.³⁴

– Az I. G. – uraim az I. G. Farbenindustrie rövidítése. (I. G. = Industriegesellschaft = Iparvállalat).

– A burgonya ültetési távolsága 30-60% szokott lenni.

(Ezek a mélyértelmű szavak 1937-ből valók. A prof. ekkor 64 éves volt.)

Még néhány az 1928-as számban közreadott bemondásokból³⁵

Csak a lényeg

A név nem fontos, itt lényegesebb a hogyishívják.

A praktikus tudomány

Amit régebben nem értettek, arra ráfogták, hogy kolloid, amit ma nem értenek, arra azt, hogy a talaj élete.

Ez már igaz

A jó bort jobb meginni, mint belőle szeszt előállítani.

A túlzásba vitt beosztás

A növényeket alkotó anyagok három csoportra oszthatók: nitrogéntartalmú, nitrogén-mentes és egyéb anyagokra.

A praktikus szappanipar

Olyan szappant, amely piszkít, nem is készítenek.

Kétségtelen

(Ezen cím alatt szeretett professzorunknak olyan mondásait foglaljuk össze, melyeket a pesti argot „Naná, majd...” megjegyzéssel honorálna.)

A zsírok megbontásának alapja, hogy a zsírokat megbontjuk.

Mint hogy a mai órán a zsírbontással foglalkozunk, elsősorban a zsírbontást fogom előadni.

A kombinált eljárás előnye, hogy az egyes eljárásokat kombinálni tudjuk.

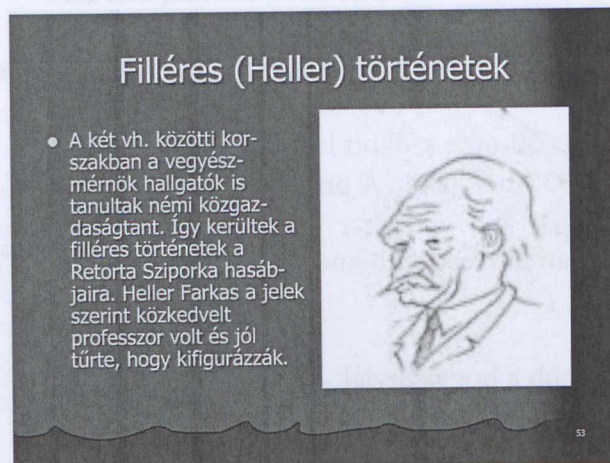
A hűtővíztől elsősorban azt kívánjuk meg, hogy hideg legyen.

Atterberg ezt az eljárását még életében adta elő az első talajtani kongresszuson.

A levegő-bevezetés mértékét az szabja meg, hogy mennyi levegőre van szükség.

³⁴ U. o.

³⁵ RSz (1928, 9).

12. ábra Karikatúra Heller Farkasról³⁶

magyaráz:

A szocialisták egy része szerint a szellemi munka nem produktív. Ugyanis disznót nevelni, az igen, mivel a disznóból lesz szalonna, de diákot nevelni az nem, mert abból sohasem lesz szalonna.

Lányi (elektrokémia) magyaráz: Kérem, a gyár nem ér rá száz évig várni egy reakció lefolyására.³⁷

– A Pt (platina) sem tart örökké, hiába jó iridiumos drótból készítjük.³⁸

(Egy készülék magyarázata közben elkapja a gépszíj): Ha már a csőben vagyunk, maradjunk is a csőben.³⁹

Figyelem! Új magántanári előadás: „Az alumínium előállítására nem alkalmas módszerek.” Tartja: dr. vitéz Lányi Béla.

– A gyári titok akkor marad gyári titok, ha olyan embereket alkalmazunk, akik hallgatni tudnak és nem tudják, hogy mit csinálnak.

Plank első dékáni uvéján a szerencsétlen gépész nem tud semmit. Végre

Plank megkérdezi: Mit lélezkik ki az ember?

Gépész (gondolkodás nélkül): Nátrium-kloridot.

Plank türelmét vesztí: Köszönöm, elégséges.

A dékán (ugyancsak Plank): Azért azt hiszem, ez túlzott jóindulat volt.⁴⁰

³⁶ H.F. (1877-1955) közgazdász, egyetemi tanár, az MTA tagja (l.: 1921, r.: 1934). Pályáját a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamaránál kezdte, majd 1902-ben a földművelésügyi minisztériumba került. 1907-ben a budapesti Műegyetemen a kereskedelem- és iparpolitika magántanára, 1914-ben ugyanott a közgazdaságtan és pénzügytan rk., 1947 és 1948 között ny. r. tanára. 1922-ben a genfi nemzetközi munkaügyi értekezleten képviselte Magyarországot. Széleskörű elméleti közgazdasági munkásságot fejtett ki. 1904 és 1946 között nagyszámú munkája jelent meg magyar és német nyelven. Heller Farkas Henrik, in: Magyar Életrajzi Lexikon I. A-K (főszerk.: Kenyeres Ágnes). Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967, 703-704).

³⁷ R Sz (1942, 29).

³⁸ R Sz (1942, 50).

³⁹ U. o.

Putnoky László⁴¹

Ismertetés a német vegyiparról: Így robbant föl a badeni anilin- és szódagyár, amely sem anilint, sem szódát nem gyárt és Ludwigshafenban van.⁴²

- A kémiai analízis, bárha legtöbbször vízoldatban történik, mégis a legszárazabb tudomány.⁴³
- A hidrogén-peroxidot régi képek restaurálására és a női haj dekolorálására használják. A modern női hajfestés tehát nem egyéb, mint ócska képek restaurálása.⁴⁴
- A középkorban, kérem, az ólomcukrot örökösödési pornak használták. Ha volt egy gazdag nagybácsi, akkor az örökösök süteményre szórva beadták neki, de használták uralkodók az ellenzéki vezérek lecsendesítésére is. Ma már nem tudom ajánlani. Igen könnyű kimutatni.

Putnoky: Hogy állítunk elő foszfort?

(A későbbi múzeumigazgató, rövid gondolkodás után): Azt nem kell előállítani, az van.

Putnoky: Igem, igen, rudakban csüng a fán.⁴⁵

Binder (mezőgazdasági kémia, mikrobiológia): Egyenletesebb eredményt kapunk mostohább viszonyok között is, ha istállóval trágyázunk.⁴⁶

Binder: Mi is az a centrifuga? Hát, mint a neve is mutatja, egész egyszerűen szerkezet, mely centrifugál.⁴⁷

...vannak olyan nagyméretű cukorgyárak, ahol naponta nem egy, vagy két, hanem több répát is feldolgoznak.⁴⁸

⁴⁰ R Sz (1942, 28).

⁴¹ P. L. (1888-1948) A karlsruhei Fridericana egyetemen tanult. Még hallgató korában az ammónia-szintézisen dolgozó Haber prof. bevonta kutatómunkájába. 1911-ben diplomát szerzett, majd a Royal Society anyagi segítségével a liverpooli műegyetemen készítette el műszaki doktori disszertációját. Ezután a manchesteri Victoria műegyetemen Hevesyvel és Geigerrel uránizotópok elválasztásával és vizsgálatával foglalkozott. Ezután a Sorbonne-on a vas és ötvözetek metallurgiai vizsgálatában vett részt. 1914-ben Karlsruheban vegyészmérnöki doktorátust szerzett. Harmincéves egyetemi tanári működése során munkássága a kémiai technológia számos területét érintette. Az üvegipar európai hírvé szaktekintélye volt. Elsőrendű feladatának a tanítást tekintette. Általános és szerves kémia, valamint kémiai analízist oktatott. A Műegyetem tanárai közül elsőnek adta ki előadásai jegyzetét. Felhívta tanítványainak figyelmét az idegen nyelvek tanulásának fontosságára. Azt vallotta, hogy a Műegyetem adjon kiváló általános vegyészmérnöki tudást. Putnoky János: Putnoky László, in: Tudóslexikon A-zs. (Főszerk.: Nagy Ferenc). Budapest, 1997, 659-660.

⁴² R Sz (1928, 28).

⁴³ U. o.

⁴⁴ U. o.

⁴⁵ R Sz (1942, 50).

⁴⁶ R Sz (1942, 28).

⁴⁷ U. o.

⁴⁸ R Sz (1942, 26).

13. ábra Karikatúra Csűrös Zoltánról³⁶

Csűrös Zoltán⁴⁹ kiváló humorérzékéről volt ismeretes, és arról is, hogy időnként nyomdafestéket nem, vagy alig tűrő kifejezéseket használt. Ezekből nem fogunk közreadni, mert ezeket a kifejezéseket a Retorta Sziporka is kerülte. Egyszerűen kihagyta a szövegből, amely ezáltal érthetlenné vált. Kis izelítő Csűrös mondásaiból:

- Ha a képzettségem egy egészen alacsony minimumra szorítom le, akkor azt specializálódásnak nevezzük.⁵⁰
 - Ez kérem olyan célszerűtlen volna, mintha valaki anyóst venne feleség nélkül.⁵¹
 - Hogy ebből az olajból lakkot, vagy szappant csinálunk, az egészen mindegy, mert olaj nincs.⁵²
- (A *fafeldolgozásról*): A fa mindig népszerű volt nálunk. Egyes fák már csak a nép száján élnek, mint az istenfája, kutyafája, mások, mint a fűzfája, még teremnek is.⁵³

KOMOLY BEFEJEZÉS

A Retorta Sziporka a Műegyetem Vegyészkaráról szól, görbe tükörből szemlélve. Az általam ki-gyűjtött izelítón kívül még sok más is lehetne bemutatni belőle. Terjedelmük miatt nem említhetem itt az ismert irodalmi művek átültetését az egyetemi életbe. A múlt diákjainak és professzorai-nak, egyáltalán az egyetemi életnek ilyen szemlélése nemcsak a 20. század első felében neveltetett, de a mai olvasónak is mosolyt varázsol arcára. Az első két szám inkább még csak próbálkozás, az

⁴⁹ Cs. Z. (1901-1979) a budapesti Műegyetemen 1924-ben szerzett vegyészmérnöki oklevelet. 1925-től Zemplén Géza szerves kémiai tanszékén tanársegéd, 1928-tól adjunktus, 1929-ben műszaki doktori oklevelet szerzett, majd 1936-ban a lakkok és műanyagok tárgykörben magántanárrá habilitálták. Két évvel később az akkor létesített textilkémiai tanszék vezetésével bízták meg, rk. tanári címmel, 1941-től ny. r. tanár. 1947-ben a tanszék neve szerves kémiai technológia tanszék lett, és működési köre bővült. Csűrös társszerzőként írt „Textilkémia (1954) és „Műanyagok” (1956) című munkái a két terület teljes anyagát felölelik. 1943-44-ben a Gépész- és Vegyészmérnöki kar dékánja, kétszer rektor (1946-49 és 1958-61). Kezdeti munkái után a szerves kémiai reakciók heterogén katalízise képezte kutatásai súlypontját. Az MTA tagja lett 1946-ban, 1953-ban pedig Kossuth díjat kapott. Kiemelkedő munkát végzett a tudományos ismeretterjesztésben is. 1946-ban megalapította az MTA idegen nyelvű kémiai folyóiratát, a Hungarica Acta Chimica-t. A BME időszaki kiadványának, a Periodica Polytechnica-nak ő volt a főszerkesztője. Több, mint 200 tudományos publikációja jelent meg.

⁵⁰ R Sz (1942, 50).

⁵¹ U. o.

⁵² R Sz (1942, 49).

⁵³ U. o.

utóbbi három viszont – mondhatni – professzionális munka. Ajánlani tudnám a teljes állományt szívderítő olvasmányul.

Őszintén remélem, hogy kis áttekintésem Önöknek ugyanolyan kellemes élmény volt, mint nekem az anyag összeállítása.

A szerző elérhetősége:

Dr. habil. Vámos Éva

e-mail: vamos.eva@chello.hu

A Műegyetem egykori földműpáinak tárgyi és képi emlékei

A műegyetemi földműpáinak kialakítása a műegyetem felállításával kezdődött, amikor a földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött.

A műegyetemi földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött.

A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött. A földműpáinak felállításáról a műegyetem igazgatósága 1882-ben döntött.